

ские книги кирилловской печати XVI-XX вв.: Каталог книг, хранящихся в Государственной исторической библиотеке УССР. – Киев, 1985. – № 244. – С. 80; Гусева А. А. Издания кирилловского шрифта второй половины XVI в.: Сводный каталог. – Кн. 1-2. – Москва, 2003. – № 108. – С. 801; Запаско Я., Исаевич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1981. – Кн. I (1574-1700). – № 19. – С. 29; Издания кириллической печати XV-XVI вв.: 1491-1600: Каталог книг из собрания ГПБ / РНБ; Сост. В. И. Лукьяненко. – С.-Петербург, 1993. – № 97. – С. 200-203; Каратаев И. П. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. – С.-Петербург, 1883. – Т. 1. – № 119. – С. 238-241; Його ж. Хронологическая роспись славянских книг, напечатанных кирилловскими буквами. 1491-1730. – С.-Петербург, 1861. – № 96. – С. 17; Каталог кириличних стародруків Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Національної академії наук України. – Вип. 2: Видання друкарень Острога, Дермані, Стрятина, Крилоса, Угорець, Рохманова / Авт.-укл. В. Я. Фрис. – Львів, 1996. – № 36. – С. 25-26; Кириличні стародруки 15-17 ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського: Каталог / Уклад. Н. П. Бондар, Р. Є. Кисельов, при уч. Т. М. Росовецької. – Київ, 2008. – № 440. – С. 106; Кубанська-Попова М. М. Києво-Печерський історико-культурний заповідник: Стародруки XVI-XVIII ст. – Київ, 1971. – № 2. – С. 19; Максименко Ф. П. Кириличні стародруки українських друкарень, що зберігаються у львівських збірках. – Львів, 1975. – № 189. – С. 36; Петров С. О., Бирюк Я. Д., Золотарь Т. П. Славянские книги кирилловской печати XV-XVIII вв. Описание книг, хранящихся в Государственной публичной библиотеке АН УССР. – Киев, 1958. – № 27. – С. 24-25; Родосский А. Описание старопечатных и церковно-славянских книг, хранящихся в библиотеке С.-Петербургской духовной академии. – С.-Петербург, 1891. – Вып. I. – № 22. – С. 37, 38; Свенцицкий И. С. Каталог книг церковно-славянской печати. – Жовква, 1908. – № 489(424). – С. 137; Строев П. М. Описание старопечатных книг славянских и российских, хранящихся в библиотеке графа Ф. А. Толстова. – Москва, 1829. – № 26. – С. 63-64; Його ж. Описание старопечатных книг славянских, находящихся в библиотеке И. Н. Царского. – Москва, 1836. – № 26. – С. 21; Украинские книги кирилловской печати XVI-XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в ГБЛ. – Вып. 1. 1574 – I пол. XVII в. / Сост. Т. Н. Каменева, А. А. Гусева. – Москва, 1976. –

№ 4. – С. 12; Ундольский В. М. Очерк славяно-русской библиографии. – Москва, 1871. – № 104. – Ствп. 17 (ця книга зазначена, як “Сб. Острожский (О вѣрѣ единой) в 6-ти отделах. Острог, 1588”).

Література: Атаманенко В. Василь Суразький // Острожські просвітники XVI-XX ст. – Острог, 2000. – С. 98-107; Грушевський М. С. Історія української літератури. – Київ, 1995 (перевид.). – Т. 5. – Кн. 2: Перше Відродження (1580-1610). – С. 85-88; Єфремов С. Історія українського письменства. – Київ, 1995 (перевид.). – С. 121-122; Завитневич В. З. “Палинодия”. – С. 56-59, 90-107; Исаевич Я. Д. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – С. 132; Копержинський К. Український письменник XVI століття. Василь Суразький // Наук. збірник за рік 1926. Записки наук. т-ва в Києві (тепер іст. секція Всеукр. АН). – Київ, 1926. – Т. 21. – С. 38-72; Микитась В. Л. Українська література в боротьбі проти унії. – Київ, 1984. – С. 33-34; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 100, 119-120.

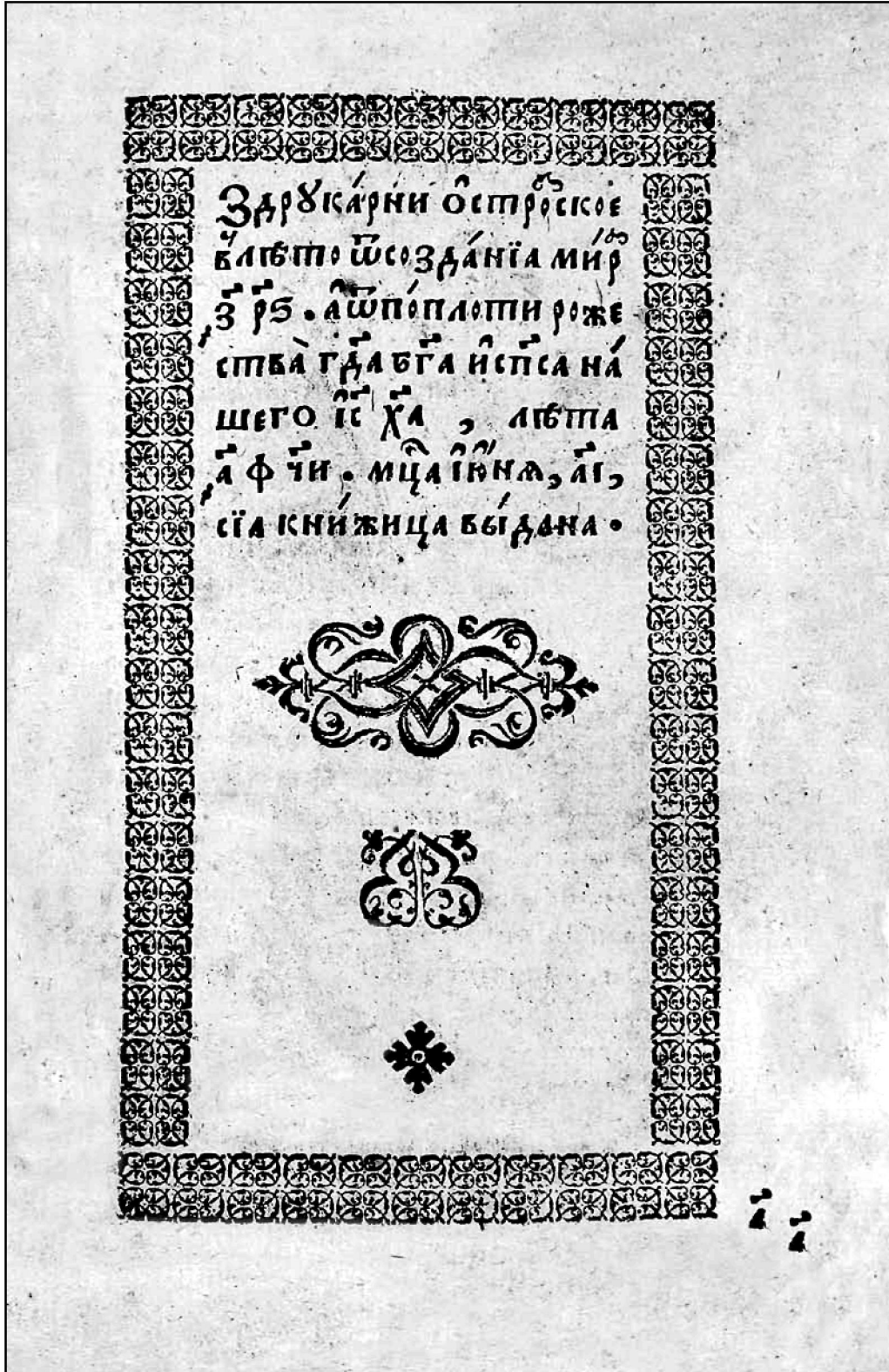
*Віктор Атаманенко, Наталія Бондар,
Петро Кралюк*

“Книжиця” (в 10-ти розділах) (Острог, 1598)

Назва цього видання є умовною. Російські бібліографи XIX-XX ст. визначили її як “Книжица в десяти отделах”. Назва твору за титулом: “З дрѹкарни Остроꙗское в лѣто ѿ созда нїа мирꙗ ꙗзрꙗ [7106], а а ѿ по плоти рождества Гда Бга и Спса нашего Іс Ха аѣчи [1598]. мꙗца іюна, аї [11], сїа книжица выдана”.

Формат 8°. 144 нenum. арк. Рядків – 21, 29, 15. Шрифти: 10 рядків – 59, 41, 82 мм. Дзеркало набору 120 x 64 мм.

Відомі три уривки передмови із ранішою датою – травнем 1598 р. – два з них зберігаються у НБУВ (Київ) та один – у Бодлеянській бібліотеці (Оксфорд, Англія). Повного примірника з травневим набором не виявлено.

Титульна сторінка "Книжиці" (в 10 розділах) (Острог, 1598)

Це був, вірогідно, пробний відбиток, що не задовольнив друкарів і був перероблений. Один уривок К. збірки НБУВ (по два примірники аркушів 3-4, 5-6) був виявлений під оправою “*Апокрисусу*” зі збірки відомого книгознавця та бібліофіла П. М. Попова (шифр Кол. Попова 157) і при реставрації примірника був переплетений разом із ним. І. Мицько на основі порівняльного аналізу інтролігаторського матеріалу вказав, що примірник має острозьку видавничу оправу. Окрім згаданих аркушів травневого набору в НБУВ зберігаються сім окремих аркушів 6, видалених, вірогідно, при реставрації із оправи Книжиці червненого набору (шифр Кир. 665).

Гравюри: заставки; кінцівки, виливні прирки: рамка на титулі.

Зміст видання: титул – арк. [1]; передмова “Гоу нашemu Іс Х҃у повелевающюу, еже рече...” – арк. [1 зв.-2]; зміст “Чинь, или углавление, еже съдержи́т в собѣ́ сіа книжица” – арк. [2 зв.-6]; “Оуказаніе ѿ бгословскихъ писмъ, и вселенскихъ оучителей, ѿ сщєныхъ ихъ писаній... Первое. Иже въ стыхъ ѿца нашего Григоріа архієпкпа Солѹнскаго, новаго бгослова, еже въ изложеніи православное вѣры” – арк. [7-37]; “Второе, Мелетій мл҃тїю Бжїею папа і патріа҃хъ велика҃ града Але҃ѡдрїи, і с҃дїа вселенскїи...”, в кінці “С Константїнопола. марта, в ѿ [8] в лѣто ѿ созданїа мира х҃рѣ [7102]” – арк. [37-42]; “Третее. Ѡ бгопротивномъ календарѹ. Сильвестрѹ ст҃йшемѹ и блже́ннѣйшему папе і патріа҃хѹ великаго града Але҃ѡдрїа, и с҃дїи вселе҃скомѹ. ѿцоу і вл҃цѣ о Г҃ди должное блгоговѣн҃ствїе. Мелетїй великїй протосиггелъ, и архимандритъ Але҃ѡдрїйскїи”, – арк. [42 зв.-64]; “Четвертое. Мелетїй мл҃тїю Бжїею папа і патріа҃хъ великаго града Але҃ѡдрїи, і с҃дїа вселенскїи. Всеславномѹ и велелѣпномѹ, блгочестивомѹ же и правосла҃вномуу г҃дрю і вл҃цѣ Остроз҃скомуу воеводѣ Кїє҃скомѹ

всесвѣтломѹ кнжати Василїю и пр҃чимъ правосла҃внымъ і велелепнымъ кнжатомъ и пано҃м всеа малыа Р҃ссїи”, в кінці “В лѣто ѿ рождества Х҃ва х҃аф҃чс [1596], авг҃ста [30], въ Але҃ѡдрїи” – арк. [64-87]; “Платое. Мелетїй мл҃тїю Бжїею папа і патріа҃хъ великаго града Але҃ѡдрїи, і с҃дїа вселе҃скїи. Блюстителъ вселе҃скаго престол҃а Константїнополскаго. Блгочестивымъ и правосла҃внымъ росїѹмъ, иже въ всемъ высочайшемъ началѣ державнаго кролевства полскаго живоущимъ...”, в кінці “Ѡ Цриграда, к҃г [23], іюла, лѣта ѿ созданїа мирѹ х҃рѣ [7106]. Мелетїй патріа҃хъ” – арк. [87-108]; “Шестое. Мелетїй мл҃тїю Бжїею папа і патріа҃хъ великаго града Але҃ѡдрїи, і с҃дїа вселенскїи. Блюстителъ вселенской столицї Константїнополское. Гедїонѹ бгоубезнѣйшомѹ епкпѹ Львовскомѹ, і съеп҃пѹ. съ блгочестивыми с҃щен҃ники, и свѣтлыми кнжаты, со всѣми правосла҃вными Малоа Р҃ссїа лю҃ми, моужами же і женами, старыми же і штр҃кы”, в кінці “д [4], го дна, авг҃ста лѣта Х҃ва, х҃аф҃чз [1597], го, въ Цариградѣ” – арк. [108 зв.-119]; “Седмое. Мелетїй мл҃тїю Бжїею папа і патріа҃хъ великаго града Але҃ѡдрїи, і с҃дїа вселенскїи. Блюстителъ вселенскаго престол҃а Константїнополскаго. Пресвѣтломѹ и блгочестивомѹ кнжати Василїю, г҃дрю і властителю Остроз҃скомѹ, воеводѣ Кїє҃скомѹ, старостѣ Володимерскому, съ велможными і правосла҃вными кнжаты, и всѣмъ христоименитымъ мнѹжествомъ правосла҃вныхъ хр҃тіанъ”, в кінці “д [4], априла, зрѣ [7105], в҃с Константїнополѹ” – арк. [119 зв.-123]; “Ѡсмѹе. Мелетїй мл҃тїю Бжїю папа и патріа҃хъ великаго града Але҃ѡдрїи, і с҃дїа вселенскїи. Блюстителъ вселенскаго престол҃а Константїнопола. Правосла҃внымъ і блгочестивымъ братствамъ, иже в Р҃ссїи обр҃тающїса правосла҃вныхъ Р҃ссїи”, в кінці “кд [24], авг҃ста х҃рѣ [715] ѿ созданїа мироу. Въ Цариградѣ” – арк. [123-126]; “Деватое. Константїнъ Бжїю

млѣтїю кнѣжа Остроꙗское воевода Кїевскїи, маршалокъ земли Волынской, староста Володимирскїи”, в кінці “В лѣто ѿ созданїа мира ꙗзрд [714], а ѿ по плоти рожества Хваѣчѣ [1595]. мѣца іюла, кд [24], написася” – арк. [126 зв.-136]; “Десатое. Бл҃гочестивомꙋ кнѣжати Василїю, побоꙋнику цркве соборное православное, восточные вѣры...” – арк. [136 зв.-144].

Останнє послання – єдина прижиттєва публікація твору визначного українського письменника-полемїста *Івана Вишенського*. На арк. 2, 4, 5, 6, 8 наведені дати відправлення послань, що належать до 1594-1597 років. Увесь збірник спрямований проти католицизму, церковної унії і рішень Берестейського собору 1596 року.

Публікації: Гусєва А. А. Издания кирилловского шрифта второй половины XVI в.: Сводный каталог. – Кн. 1-2. – Москва, 2003. – Рис. 159.1-2 (факсиміле 2 арк. з травневою передмовою); Її ж. – Рис. 161.1-161.7 (факсиміле титулу, передмови та арк. зі змістом). “Лист” четвертий у перекладі на книжну староукраїнську мову наводиться в “Апокрисисі”. – арк. 47-48; І. Малишевський передрукував передмову, зміст під заголовком “Мелетия патриарха александрийского 10 посланий” (Мальшевский И. И. Александрийский патриарх Мелетий Пигас и его участие в делах русской церкви. – Киев, 1876. – Т. 2. – С. 1-83 [приложение]. Текст “Предисловия” у Строева І. (С. 88-89), а текст детального “Оглавления” – у Сопикова І., 596. Текст послання І. Вишенського неодноразово друкувався у збірках його творів.

Місця зберігання: Відомо більше 20 примірників. В Україні – Київ (НБУВ; ДІБ); Львів (НМЛ), Росія – Москва (РДБ, ДІМ, МДУ та ін.), С.-Петербург (БАНР, РНБ), Саратов (УБ), Литва – Вільнюс (АБ, УБ) та ін. Примірник особливої цінності – Київ (НБУВ, Кир. 665, зі збірки І. Г. Малишевського, із суперекслібрисом кн. В.-К. Острозького, має острозьку оправу.

Каталоги стародруків: Быкова Т. А. Каталог изданий Острожской типографии и трех передвижных типографий. – Ленинград, 1972. – № 12; В помощь составителям сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов: Метод. указания. – Вып. 4: Предварительный список старопечат-

ных изданий кирилловского шрифта второй половины XVI в. / Сост. Ю. А. Лабынцев. – Москва, 1979. – № 151. – С. 40; Варварич Г. Е. Славянские книги кирилловской печати XVI-XX вв.: Каталог книг, хранящихся в Государственной исторической библиотеке УССР. – Киев, 1985. – № 247. – С. 81; Гусєва А. А. Издания кирилловского шрифта второй половины XVI в.: Сводный каталог. – Кн. 1-2. – Москва, 2003. – № 159. – С. 1081; № 161. – С. 1082-1083; Запасько Я., Ісаєвич Я. Пам’ятки книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1981. – Кн. I (1574-1700). – № 38, 39. – С. 31; Издания кириллической печати XV-XVI вв.: 1491-1600: Каталог книг из собрания ГПБ / РНБ; Сост. В. И. Лукьяненко. – С.-Петербург, 1993. – № 135. – С. 267-268; Каратаев И. П. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. – С.-Петербург, 1883. – Т. 1. – № 154. – С. 281-282; Його ж. Хронологическая роспись славянских книг, напечатанных кирилловскими буквами. 1491-1730. – С.-Петербург, 1861. – № 127. – С. 21; Максименко Ф. П. Кириличні стародруки українських друкарень, що зберігаються у львівських збірках. – Львів, 1975. – № 193. – С. 36; Немировский Е. Л. Славянские старопечатные книги кирилловского шрифта в книгохранилищах Великобритании. – Москва, 1993. – № 44, 45. – С. 224; Петров С. О., Бирюк Я. Д., Золотарь Т. П. Славянские книги кирилловской печати XV-XVIII вв. Описание книг, хранящихся в Государственной публичной библиотеке АН УССР. – Киев, 1958. – № 36. – С. 27-28; Свенцицкий И. С. Каталог книг церковно-славянской печати. – Жовква, 1908. – № 490 (424). – С. 137; Строев П. М. Описание старопечатных книг славянских и российских, хранящихся в библиотеке графа Ф. А. Толстова. – Москва, 1829. – № 41. – С. 87-89; Його ж. Описание старопечатных книг славянских, находящихся в библиотеке И. Н. Царского. – Москва, 1836. – № 35. – С. 33-34; Украинские книги кирилловской печати XVI-XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в ГБЛ. – Вып. 1: 1574 – I пол. XVII в. / Сост. Т. Н. Каменева, А. А. Гусєва. – Москва, 1976. – № 10. – С. 13-14; Ундольский В. М. Очерк славяно-русской библиографии. – Москва, 1871. – № 137. – Ствп. 22 (у цьому каталозі під № 137 зазначено “Мелетия Александрийского послания (чисел 10)... напеч. в Остроге 1598 г.”); Cyrillic book printed before 1701 in British and Irish Collections: A Union Catalogue. – London, 2000. – № 56, 57. – P. 59-60.

Література: Бондар Н. П. Доробок Острозького культурно-видавничого осередку в фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вер-

